

15.

POSTAWA POSZUKIWANIA WARTOŚCI DUCHOWYCH

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Uznanie religijnego wymiaru człowieka jest nieodzowne dla jego pełnego zrozumienia, dlatego też wartości duchowe są integralną częścią całego procesu wychowania. Ich poszukiwanie pozwala skonfrontować się z własnymi pragnieniami, marzeniami, oczekiwaniami.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowy.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Rozwój kontaktu z Bogiem.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwój umiejętności postępowania zgodnie z wyznawaną religią.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest rozwój duchowy?
- Jak można wzrastać duchowo?

- Świadome obserwowanie siebie i otaczającej rzeczywistości.
- Wiara pokazuje, co jest dla nas ważne.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Wiara nadaje życiu sens.
- Każdy człowiek ma prawo do poszukiwania prawd religijnych.
- Duchowość otwiera na rzeczywistość nadprzyrodzoną.
- Na osobiste życie duchowe składają się myśli, postawy i praktyki.

→ ZASADY

- Staram się stawać lepszym człowiekiem i rozwijać swoje duchowe życie.
- Pamiętam, że kryzys, o ile zostanie właściwie przeżyty, może być okazją do poczynienia postępów w życiu duchowym.
- Rozwijam moją duchowość poprzez lektury i ćwiczenia.
- Rozmawiam o swoich doświadczeniach duchowych.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Rodzina jest pierwszym środowiskiem rozwoju duchowego.
- W okresie dorastania młodzież konfrontuje ideały z rzeczywistością, prawdy religijne zostają poddane próbie.
- Lektura duchowa jest źródłem inspiracji do wychowania.

→ ZASADY

- Angażuję się w rozwój duchowy córki/syna.
- Rozmyślanie wspiera rozwój życia duchowego.
- Daję dobry przykład postępowania.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Życie wewnętrzne jest sferą, która dąży do ustawicznego rozwoju.
- „Ludzka duchowość objawia się w posłuszeństwie czterem najistotniejszym nakazom: bądź uważny, bądź inteligentny, bądź odpowiedzialny, bądź zdolny do ryzyka na tyle, na ile wydaje się ono słuszne i prawdziwe”¹.
- Doświadczenie duchowości uzdrawia wewnętrznie dzięki wierze, a nie wiedzy.
- Życie duchowe i rozwój intelektualny idą ze sobą w parze.

1 C.M. Martini, *Słownik duchowości. Mały przewodnik duchowy*, tłum. A. Spurgasz, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2005, s. 43.

→ ZASADY

- Rozmawiam z uczniami o tym, jak czynić postępy w formacji duchowej.
- Uświadamiam uczniów, że są odpowiedzialni za własny rozwój duchowy.
- Czytam z młodzieżą książki poświęcone tematyce duchowości, dostosowane do ich poziomu rozwojowego.
- Autentyczna postawa wychowawcy, życie i postępowanie stanowią przykład realizacji założeń wyznawanej religii.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Podczas lekcji charakteryzujemy największe religie świata i wartości duchowe, które są z nimi związane. Warto skupić się na tym, że każda kultura i tradycja ma wiele do zaoferowania i wartości z nich płynące mogą przyczynić się do rozwoju duchowego. Uczniowie mogą opowiedzieć o swoich doświadczeniach związanych z poszukiwaniem wartości duchowych. Następnie można porozmawiać o tym, jakie mogą czynić postępy w formacji duchowej.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młody człowiek potrzebuje zrozumienia siebie i otaczającego świata. Uczeń nawykami i praktykami duchowymi tworzy podstawę własnej duchowości. Wie, że dusza jest podstawą wewnętrznej integracji i indywidualizacji, a duchowość rodzi się w wyniku działania podjętego przez człowieka. Potrafi dostosować

własne wybory i wartości do prawa moralnego. Jest w stanie żyć według wyznawanych zasad.

1.10. ZAGROŻENIA

„Każdy musi posiadać jakąś duchowość i każdy ją posiada; taką, która daje życie, lub taką, która działa destrukcyjnie”². Brak dbałości o formację sumienia, zaprzestanie poszukiwań wartości duchowych sprawiają, że zaciera się granica między dobrem i złem. Zagrożeniem stwarzającym niebezpieczeństwo dla naszego życia duchowego może być zanik jakichkolwiek wartości i cnót, zranienia emocjonalne, grzech oraz działanie sekt, pseudomistyków, dziwne prywatne objawienia. Różnorodność form duchowości stwarza niebezpieczeństwo zagubienia tego, co najważniejsze – co stanowi jej cel i źródło. Młodzież nie powinna podążać za tym, co modne, przyjemne, efektowne, ale pamiętać o potrzebie szukania pełnej radości, stawianiu wymagań, hartowaniu charakteru i sensowności bycia.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

LALKA

” – Pierwszy raz spadło to na mnie w czasie przeprawy przez Dunaj trwającej od wieczora do nocy. Płynąłem sam i Cygan przewoźnik. Nie mogąc rozmawiać przypatrywałem się okolicy. Były w tym miejscu piaszczyste brzegi, jak u nas. I drzewa podobne do naszych wierzb, wzgórza porośnięte leszczyną i kępy lasów sosnowych. Przez chwilę zdawało mi się, że jestem w kraju, i że nim noc zapadnie, znowu was zobaczę. Noc zapadła, ale jednocześnie zniknęły mi z oczu brzegi. Byłem sam na ogromnej smudze wody, w której odbijały się nikle gwiazdy.

Wówczas przyszło mi na myśl, że tak daleko jestem od domu, że dziś ostatnim między mną i wami łącznikiem są tylko te gwiazdy, że w tej chwili u was może nikt nie patrzy na nie, nikt o mnie nie pamięta, nikt!... Uczułem jakby wewnętrzne rozdarcie i wtedy dopiero przekonałem się, jak głęboką mam ranę w duszy.

– Prawda, że nigdy nie interesowały mnie gwiazdy – szepnął pan Ignacy.

– Od tego dnia uległem dziwnej chorobie – mówił Wokulski. – Dopóki rozpisywałem listy, robiłem rachunki, odbierałem towary, rozsyłałem moich agentów, dopókim bodaj dźwigał i wyładowywał zepsute wozy albo czuwał nad skradającym się grabieżcą, miałem względny spokój. Ale gdym oderwał się

2 R. Rolheiser, *W poszukiwaniu duchowości XXI wieku*, tłum. K. Tybinka, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2006, s. 19.

od interesów, a nawet gdy na chwilę złożył pióro, czułem ból, jakby mi – czy ty rozumiesz, Ignacy? – jakby mi ziarno piasku wpadło do serca. Bywało, chodzę, jem, rozmawiam, myślę przytomnie, rozpatruję się w pięknej okolicy, nawet śmieję się i jestem wesół, a mimo to czuję jakieś tępe ukłucie, jakiś drobny niepokój, jakąś nieskończenie małą obawę.

Ten stan chroniczny, męczący nad wszelki wyraz, lada okoliczność rozdmuchiwała w burzę. Drzewo znajomej formy, jakiś obdarty pagórek, kolor obłoku, przelot ptaka, nawet powiew wiatru bez żadnego zresztą powodu budził we mnie tak szaloną rozpacz, że uciekałem od ludzi. Szukałem ustroni tak pustej, gdzie bym mógł upaść na ziemię i nie podsłuchany przez nikogo, wyć z bólu jak pies.

Czasami w tej ucieczce przed samym sobą doganiała mnie noc. Wtedy spoza krzaków, zwalonych pni i rozpadlin wychodziły naprzeciw mnie jakieś szare cienie i smutnie kiwały głowami o wyblakłych oczach. A wszystkie szelsty liści, daleki turkot wozów, szmery wód zlewały się w jeden głos żałosny, który mnie pytał: „Przechodniu nasz, ach! co się z tobą stało?...”

Ach, co się ze mną stało...

↑ B. Prus, *Lalka*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020, s. 32.

KOMENTARZ

W przytoczonym fragmencie powieści *Lalka* jej autor, Bolesław Prus (1847–1912), ukazuje rozmowę Stanisława Wokulskiego z Ignacym Rzeckim. Mowa jest o bólu, jakiego doznał poza granicami kraju. Wokulski szczerze opowiada swojemu przyjacielowi o samotności, rozdarciu, tęsknocie. Wspomnienia o ojczystym kraju wprowadzają bohatera w nostalgiczny nastrój i przeradzają się w emocjonalny i poruszający monolog. Każde oderwanie się od obowiązków kończy się dla niego odczuwaniem bólu. Ta tęsknota za miłością, ojczyzną, domem jest dla niego źródłem cierpienia, ale też nauką życia, a doświadczany kryzys może stać się okazją do poszukiwania wartości duchowych.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Do pełnego zrozumienia człowieka nieodzowne jest uznanie i respektowanie jego wymiaru religijnego. Istotą, celem i uzasadnieniem religii zajmuje się filozofia religii. Pierwiastek duchowy obecny w człowieku sprawia, że wykracza on poza przyrodę, poza świat, w którym na co dzień żyje. Koncentrowanie się na wartościach duchowych przynosi nieprzemijające dobrodziejstwa.

Jest zaprzeczeniem chwilowych, tymczasowych przyjemności. Chrześcijańskie doświadczenie duchowe pozwala człowiekowi przeżywać radość i pokój w świecie pełnym niepewności i chaosu. Duchowość chrześcijańska pomaga realizować aspiracje i ideały. Daje poczucie tożsamości i zaspokaja niezbędne potrzeby.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Odpowiedni stosunek do wartości duchowych przynosi korzyści pod względem emocjonalnym, fizycznym i duchowym. Duchowość rozwija się w wyniku działania podjętego przez człowieka. Jest nabywana przez wykorzystanie zdolności do wzrastania. Ukazując najważniejsze wartości, motywuje człowieka do rozwoju intelektualnego i fizycznego. Umożliwia także zrozumienie samego siebie i innych.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Psychologia dostrzega rolę, jaką pełni duchowość w funkcjonowaniu osoby. Często koreluje wierzenia i praktyki duchowe z kryteriami sukcesu, dobrostanu, integracją osobowości. Sfera duchowa jest związana z najważniejszymi problemami człowieka. Każdy człowiek ma prawo i obowiązek do poszukiwania prawd religijnych. Polega ono na świadomym poznawaniu samego siebie i odkrywaniu własnego powołania.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Rozeznawanie duchowe jest wysiłkiem związanym z rozróżnieniem ludzkich postaw, które mogą pochodzić z natchnienia Ducha Świętego. Rozeznawanie jest głęboko zakotwiczone w Biblii i tradycji chrześcijańskiej duchowości. Duchowość chrześcijańska opiera się na całościowym spojrzeniu na człowieka. Wynika z tego, że konieczna jest współpraca ze wszystkimi dyscyplinami, które interesują się człowiekiem³.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Jest zatem konieczne, aby wartości, które człowiek wybiera i do których dąży swoim życiem, były prawdziwe, ponieważ tylko dzięki prawdziwym wartościom może stawać się lepszy, rozwijając w pełni swoją naturę. Człowiek nie znajduje prawdziwych wartości zamykając się w sobie, ale otwierając się i poszukując ich także w wymiarach transcendentnych wobec niego samego. Jest to konieczny warunek, który każdy musi spełnić, aby stać się sobą i wzrastać jako osoba dorosła i dojrzała.

↑ FR 25.

” Szczere i odnowione dążenie osób konsekrowanych do świętości jest dziś szczególnie potrzebne także dlatego, że należy *popierać i umacniać w każdym chrześcijaninie pragnienie doskonałości*. „Trzeba rozbudzić w każdym wierzącym prawdziwą tęsknotę za świętością, mocne pragnienie nawrócenia i osobistej odnowy w klimacie coraz żarliwszej modlitwy i solidarności z bliźnimi, zwłaszcza z tymi najbardziej potrzebującymi”.

↑ VC 39.

3 Por. M. Borda, R. Solecki, *Duchowość chrześcijańska w procesie wychowania*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2018, s. 29.

” Duchowość chrześcijańska proponuje alternatywny sposób rozumienia jakości życia i zachęca do prorockiego i kontemplatywnego stylu życia, zdolnego do głębokiej radości, unikając obsesji na tle konsumpcji. Ważne jest podjęcie dawnego nauczania, obecnego w różnych tradycjach religijnych, a także w Biblii. Chodzi o przekonanie, że „mniej znaczy więcej”. Rzeczywiście, nieustanne gromadzenie możliwości konsumpcji rozprasza serce, uniemożliwiając docenienie wszystkiego i każdej chwili. Natomiast stawanie w pogodzie ducha przed tym, co istnieje, choćby tego było niewiele, otwiera nam znacznie większe szanse na zrozumienie i spełnienie osobiste. Duchowość chrześcijańska proponuje rozwój wstrzeźliwości i zdolności radowania się, mając niewiele. To powrót do prostoty, która pozwala nam się zatrzymać i docenić to, co małe, i dziękować za możliwości, jakie daje życie, nie przywiązując się do nich ani nie smucąc z powodu tego, czego nie posiadamy. Wymaga to unikania dynamiki panowania i gromadzenia samych tylko przyjemności.

↑ LS 222.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Boże, Ty Boże mój, Ciebie szukam;
Ciebie pragnie moja dusza,
za Tobą tęskni moje ciało,
jak ziemia zeschła, spragniona, bez wody.
W świątyni tak się wpatruję w Ciebie,
bym ujrział Twoją potęgę i chwałę.
Skoro łaska Twoja lepsza jest od życia,
moje wargi będą Cię sławić.
Tak błogosławić Cię będę w moim życiu:
wzniosę ręce w imię Twoje.
Dusza moja będzie się syciła niby sadłem i tłustością,
wargi moje radośnie wołać będą, a moje usta Cię chwalić.
Gdy wspominam Cię na moim pośłaniu,
myślę o Tobie podczas moich czuwań.
Bo stałeś się dla mnie pomocą
i w cieniu Twych skrzydeł wołam radośnie:
do Ciebie lgnie moja dusza,
prawica Twoja mnie wspiera.

↑ Ps 63,2-9.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

„Niech się weseli serce szukających Pana” (Ps 105,3). Nawet jeśli człowiek może zapomnieć o Bogu lub Go odrzucić, to Bóg nie przestaje wzywać każdego człowieka, aby Go szukał, a dzięki temu znalazł życie i szczęście. Takie szukanie wymaga od człowieka całego wysiłku jego rozumu, prawości woli, „szczerego serca”, a także świadectwa innych, którzy uczyliby go szukania Boga [...].

↑ KKK 30.

V. LITERATURA

Aumann J., *Zarys historii duchowości*, tłum. J. Machniak, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2007.

Borda M., Solecki R., *Duchowość chrześcijańska w procesie wychowania*, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2018.

Franciszek, *Encyklika Laudato si'*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2015.

Głaz S., *Doświadczenie religijne a sens życia*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002.

Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2009, s. 1079–1198.

Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostolska Vita Consecrata*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1996.

Jan Paweł II, *Prymat wartości duchowych w wychowaniu młodych roku 2000*, 18.03.1982, w: tegoż, *Nauczanie papieskie*, V, 1, 1982, red. F. Kniotek, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 1993, s. 387–389.

Martini C.M., *Słownik duchowości. Mały przewodnik duchowy*, tłum. A. Spurgiasz, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2005.

Prus B., *Lalka*, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020.

Rolheiser R., *W poszukiwaniu duchowości XXI wieku*, tłum. K. Tybinka, Wydawnictwo Salwator, Kraków 2006.

